

ZWIERZYCKI JÓZEF (1888-1961)

Urodził się 12 marca 1888 roku w Krobi, gdzie w 1902 roku, z wynikiem celującym, ukończył szkołę powszechną. Następnie uczęszczał do gimnazjum klasycznego w Gnieźnie. Tutaj został stypendystą Towarzystwa Naukowej Pomocy dla Młodzieży Wielkiego Księstwa Poznańskiego. W 1909 roku uzyskał świadectwo dojrzałości i rozpoczął studia wyższe na Akademii Górniczej w Berlinie, a następnie w zakresie geologii na Uniwersytecie Fryderyka Wilhelma. W 1913 roku uzyskał tytuł doktora geologii.

W następnym roku został inżynierem górnictwa. Nie mogąc znaleźć zajęcia, przyjął stanowisko geologa-eksploratora w tropikalnych Wschodnich Indiach Holenderskich. Przebywał tam prawie 24 lata, opracowując szereg tematów z dziedziny wulkanizmu oraz mapy geologiczne Sumatry i innych terenów Indii Holenderskich. Badał złoża cyny na wyspach cynowych Banka i Billiton, działał w holenderskiej części Nowej Gwinei oraz na Jawie. Plonem jego pobytu w Indonezji było 47 prac naukowych. Poruszał w nich szeroki wachlarz zagadnień stratygraficznych, paleontologicznych, tektonicznych, wulkanologicznych oraz z dziedziny surowców mineralnych. W 1933 roku awansował na szefa Holenderskiej Służby Geologicznej w Indiach Wschodnich. Za wieloletnią owocną działalność rząd holenderski odznaczył go Krzyżem Oficerskim Orderu Oranje-Nassau.

Przez cały czas pobytu za granicą utrzymywał kontakt z krajem ojczystym, spędzając w Polsce urlop, współpracując z geologami i ogłaszając artykuły w polskich czasopismach. Po powrocie do Polski w 1938 roku objął kierownictwo Wydziału Nafty i Soli w Państwowym Instytucie Górniczym. Niebawem został też głównym konsultantem i rzeczoznawcą w sprawach górniczych i naftowych w ówczesnym Ministerstwie Przemysłu i Handlu oraz przy Wyższym Urzędzie Górniczym. Uczestniczył w zjeździe geologów w Berlinie, działał w międzynarodowych organizacjach górniczych.

Po wybuchu II wojny światowej pozostał w Warszawie. Za energiczną obronę osób i mienia PIG Niemcy aresztowali go nocą z 28 na 29 kwietnia 1941 roku jako „wroga narodu niemieckiego”. Osadzony został na Pawiaku, a następnie przewieziono go do Oświęcimia. Przebywał w nim – jako numer 16752 – do 3 lipca 1942 roku. Nie odzyskał wolności, choć bardzo zabiegali o to niemieccy uczeni. Przewieziony go jednak do Berlina, gdzie do końca lipca 1944 roku, jako więzień polityczny, pełnił funkcję tłumacza. Na przełomie lipca i sierpnia Niemcy postanowili przewieźć go do Warszawy. Udało mu się jednak zmylić czujność eskorty i zbiec. Uciekł do Krakowa, gdzie ukrywał się do 19 stycznia 1945 roku.

Po zakończeniu walk przeniósł się do Wrocławia, gdzie był współorganizatorem Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej. W sierpniu 1945 roku habilitował się na Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. W 1948 roku został mianowany profesorem zwyczajnym. W latach 1948-1949,

wykładając na Akademii Górniczo-Hutniczej i na Politechnice Wrocławskiej, jednocześnie wykonywał liczne eksperymenty hydrogeologiczne, współpracował z Głównym Laboratorium Naftowym.

W 1951 roku opracował i wydał drukiem pierwszą polską mapę geologiczną regionu wrocławskiego w skali 1:500 000, która dała podstawę do badań poszukiwawczych i wierceń w strefie przedsudeckiej. Już wtedy jej autor mówił o możliwości znalezienia miedzionośnej rudy. Dwa lata później wskazał konkretnie rejon między Chocianowem i Lubinem i określił teren złóż na około 180 kilometrów kwadratowych. Na naradzie, zorganizowanej przez Centralny Urząd Geologu 16 i 17 lipca 1954 roku zaproponował rozpoczęcie wierceń w rejonie Lubina. Był członkiem PAN oraz Holenderskiego Towarzystwa Geologów Górniczych. Ogółem opublikował w kilku językach 77 prac naukowych, w tym 25 po II wojnie światowej.

W 1960 roku odznaczony został Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Zmarł 1 maja 1961 roku we Wrocławiu. 13 listopada 1970 roku w sali wykładowej Zakładu Geologii Stratygraficznej Uniwersytetu Wrocławskiego odsłonięto tablicę poświęconą pamięci Zwierzyckiego, a w 1982 roku jego imieniem nazwano Szkołę Podstawowa w Krobi.

R. Grupa, *Profesor Józef Zwierzycki – patron Szkoły Podstawowej w Krobi*, „Gazeta Gostyńska” 1995, nr 9, s. 38.